

Basinkomst – ett alternativ i tiden?

**En analys av diskussionen om basinkomst som ett
alternativ i den svenska välfärdssektorn.**

Författare: Tinny Byström
Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp
Handledare: Kjell Nilsson
Sociologiska institutionen, vårterminen 2017

ABSTRAKT

Författare: Tinny Byström

Titel: Basinkomst - ett alternativ i tiden? En analys av diskussionen om basinkomst som ett alternativ i den svenska välfärdssektorn.

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Kjell Nilsson

Sociologiska institutionen, vårterminen 2017

Problem/Bakgrund: Basinkomst är en välfärdsmodell som innebär att alla medborgare helt kravlöst får en viss summa pengar av staten, som en inkomst men utan krav på motprestation. Basinkomst används eller testas nu i många länder, däribland vårt grannland Finland. Det ligger därför nära till hands att ta reda på mer om situationen i Sverige.

I dagsläget har vi ett system som inkluderar sådant som försörjningsstöd, olika bidrag och försäkringar. Samtliga former av ekonomiskt stöd utgår dock ifrån ett byråkratiskt kontrollsystem och kraven för att få tillgodogöra sig stödet blir allt större. De som argumenterar för basinkomst har tagit fasta på att sådana krav ökar ohälsan och menar istället att hälsan och välbefinnandet skulle öka med basinkomst. Modellen ses som human och hållbar såväl ekonomiskt som ekologiskt.

Syfte: Detta är en litteraturstudie som syftar till att granska och analysera befintlig litteratur, aktuellt kunskapsläge och debattklimat i Sverige när det gäller frågan om basinkomst. Utgångspunkten har varit en frågeställning som rör hur den aktuella diskussionen i Sverige ser ut kring basinkomst och huruvida den svenska samhällsutvecklingen samt samhällsdebatten nu öppnat upp för basinkomst.

Slutsatser/Resultat: Studiens resultat har visat att Sverige befinner sig i en förändringsprocess, där basinkomst uppmärksammas mer både i media, av politiker och i litteratur under det senaste decenniet. Modellen möter också kritik från flera håll och Sverige ligger långt ifrån att faktiskt införa basinkomst. Däremot tycks det mer möjligt att vi med små steg kan närma oss förändringar på andra sätt, exempelvis genom sådant som förkortad arbetstid, alterneringsår och justeringar eller tillägg i befintliga försäkringssystem. Något som av en del tolkas som ett steg mot en ny välfärdsmodell.

Nyckelord: basinkomst, medborgarlön, negativ inkomstskatt, välfärdsmodell, arbetslinjen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Vad är basinkomst?	1
1.2 Problemformulering	2
2. Metod.....	4
2.1 Litteratursökning och urval.....	4
2.2 Databearbetning.....	7
3. Resultat.....	8
3.1 Utvecklingstendenser	8
3.1.1 Det svenska trygghetssystemet.....	9
3.1.2 Jämviktsarbetslösheten förlegad	10
3.1.3 Friåret, ett kortvarigt försök	10
3.1.4 Ny våg av arbetskritik	11
3.1.5 Nonsensjobb och tomt arbete	12
3.2 Aktuellt kunskapsläge.....	13
3.2.1 Skapandet av fler arbeten	14
3.2.2 Arbetslinjen för de sjuka	14
3.2.3 Finansiering	16
3.2.4 Sverige i ett internationellt perspektiv	17
3.3 Rådande diskussionsklimat	19
3.3.1 Nackdelar och motstånd	19
3.3.2 Reaktioner i Finland	21
3.3.3 Socioekonomiska risker	22
3.3.4 6-timmars arbetsdag, ett steg på vägen	22
3.3.5 Är det genomförbart?	23
4. Diskussion och slutsatser	24
4.1 Pågående förändringsprocess.....	24
4.2 Modellens svagheter.....	25
4.3 Med små steg.....	25
4.4 Slutsats och förslag till vidare studier.....	26
5. Referenser	27

1. Inledning

Vårt välfärdssystem är en ständigt aktuell fråga för diskussion, huruvida systemet är tillräckligt bra och hur det kan förändras är sådant som politikerna har en evig dragkamp kring liksom vem eller vilka välfärden inkluderar eller inte inkluderar. Jag har valt ett ämne som ställer dessa frågor lite på sin spets och som kommit att bli högst intressant inte bara ur ett politiskt eller ekonomiskt perspektiv utan även ur ett sociologiskt perspektiv. Det handlar nämligen om basinkomst, en modell som kan användas för ett helt nytt välfärdssystem, och i Sverige såväl som internationellt tycks förespråkarna för denna modell bli allt fler. I mitt arbete kommer jag att använda begreppet basinkomst, men många benämningar har använts för i princip samma system. I Sverige förekommer exempelvis begrepp som ”medborgarlön” och ”negativ inkomstskatt”.

1.1 Vad är basinkomst?

En basinkomst innebär i grova drag en form av kravlös inkomst, som ett bidrag eller en månadsvis skatteutbetalning som vanligen är helt utan krav på motprestation i någon form (Birnbaum, 2013). I dagens svenska välfärdssystem har vi vad som idag kallas försörjningsstöd, basinkomst kan närmast liknas vid detta. Den viktigaste skillnaden är att en basinkomst är kravlös, och utbetalas till alla medborgare oavsett övrig sysselsättning alternativt riktade grupper i behov av stöd. För att få försörjningsstöd finns flera viktiga kriterier som måste uppfyllas, främst sådant som rör själva bevisningen av att du faktiskt har rätt till bidraget. På senare år har dessa krav skärpts, då egenansvaret hos svenska medborgare blivit allt viktigare. De byråkratiska kontrollsystem som individen behöver ta sig igenom innan pengarna kan utbetalas är också omfattande och på många sätt krångligt för den enskilde att förstå och rätta sig efter. Röster höjs nu mot att dessa krav resulterar i att människor hamnar i en ond spiral av dåligt mående som är svår att ta sig ur. Depressioner och stressrelaterade sjukdomar blir exempelvis vanligare bland dem som är arbetslösa, känslor av meningslöshet och avsaknad av sammanhang påstås vara bidragande till denna negativa spiral. Skamkänslor och utanförskap är inte heller ovanligt, i synnerhet då systemet riskerar att skuldbelägga den enskilde individen för sin situation (Arbetsmiljöverket 2011, Janlert, 2012). Som en reaktion mot denna utveckling har således basinkomst dykt upp i den politiska diskussionen, basinkomst har vid olika pilotförsök i andra länder visat sig främja en ökad hälsa och ett ökat välmående bland dem som fått ta del av den (Birnbaum, 2013).

Diskussionen kring basinkomst i Sverige skulle dock också kunna tolkas som att man vill backa försörjningsstödet utveckling en aning, tillbaka till en tid där kontrollsystemen inte var lika utvecklade, där kraven var lägre och bidragen generösare i relation till landet övriga ekonomi. Ett exempel på detta är socialförsäkringstillägget *soft* som infördes i några kommuner under 80-talet och fungerade ungefär som en basinkomst för de fattiga som stod utanför arbetslöshetsförsäkringen. Syftet var bland annat att fler skulle täckas av våra grundtrygghetssystem (Fransson & Sundén 2005:46-47).

Oavsett hur diskussionen går i världen i övrigt så har Sverige under lång tid redan haft ett unikt socialt trygghetssystem, där försörjningsstödet länge varit en viktig del av denna trygghet men då som den allra *yttersta* delen av trygghetssystemet. Detta förändrades dock när alliansregeringen införde omfattande förändringar i arbetslöshetskassorna och i sjukförsäkringen vilket resulterade i att allt fler arbetssökande och sjuka blev hänvisade att söka försörjningsstöd (LO 2014, SOU 2016). Hårdare kontroll infördes förvisso redan under krisen på 90-talet, då bland annat inträdeskraven i a-kassan skärptes, socialförsäkringarnas ersättningsnivåer sänktes under en kort period samt att en karensdag infördes i sjukförsäkringen (Fransson & Sundén 2005:48-49). Men dessa förändringar är jämförelsevis små och LO menar att alliansregeringens många åtgärder mellan 2006 och 2014 varit så omfattande att grundläggande rättigheter satts på undantag (LO 2014:19). Exempelvis var nivåerna i a-kassan år 2014 så låga att de för många blev lägre än försörjningsstödet (Ibid:15). Detta innebär att vårt sociala trygghetssystem inte ger samma skydd som tidigare, istället beskrivs av LO en ökad otrygghet och en ökad risk för fattigdom (Ibid.).

Med bakgrund av dessa förändringar har basinkomst blivit mer intressant även för Sverige, och perspektivet om basinkomst finns idag med som en del av de många förslag för mindre stigmatiserande stödformer (SOU 2016:38).

1.2 Problemformulering

Syftet med denna studie är att undersöka vilka konkreta förutsättningar det finns för ett införande av basinkomst och vilka nackdelar som kan finnas för Sverige, med detta menar jag framförallt de politiska, ekonomiska och sociala förutsättningarna. D.v.s. både hur modellen diskuteras av politiker, experter och övriga men också sådant som hur vårt nuvarande välfärdssystem fungerar i praktiken, finansiella möjligheter samt de sociala förutsättningarna vilket kan handla om människors hälsa, fritid och sociala relationer. Trots att exempelvis miljöpartiet skrivit ett antal motioner som bland annat tar upp behovet av att utreda basinkomst på djupet samt olika förslag på hur det kan införas har riksdagen alltid gett avslag

(T.ex. Motion 2015/16:2800, Motion 2014/15:2526, Motion 2013/14:Sf388). Med det som bakgrund väljer jag att göra en litteraturstudie där min strävan är att analysera de aktuella diskussionerna i Sverige kring basinkomst. Jag kommer att utgå ifrån frågeställningen:

- Hur ser diskussionen i Sverige ut när det gäller basinkomst?

Arbetslinjen har präglat politiken i Sverige under lång tid, även om den politiska innebörden av begreppet förvisso har förändrats över tid och med det också diskussionen om basinkomst. 40-talets arbetslinje hade full sysselsättning som mål och aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under 60-talets politik betonades istället rätten till arbete för alla som ville och kunde, detta för den enskildes skull och inte av samhällsekonomiska skäl. Under 70-talet kom arbetslinjen främst att handla om att undanröja sådant som eventuellt förhindrade människor från att kunna arbeta (Fransson & Sundén 2005). Idag slår arbetsmarknadsdepartementet (2017) med arbetsministern Ylva Johansson i spetsen fast att *”Regeringens fokus är att skapa fler jobb, minska klyftorna och öka sammanhållningen i Sverige.”*. I mitt arbete har jag utgått ifrån den moderna betydelsen av arbetslinjen, där begreppet i första hand handlar om en politik som fokuserar på skapandet av nya arbeten. Denna företeelse att försöka frambringe arbeten är dock i sig något ytterst intressant, eftersom det då mycket väl kan röra sig om arbeten som inte nödvändigtvis behövs eller olika sysselsättningar som av många upplevs helt onödiga. Djupet i detta begrepp tydliggörs av Fransson och Sundén (2005) genom att två olika utgångspunkter beskrivs:

”Å ena sidan är arbetslinjen ett uttryck för en statlig välfärdspolitik som syftar till att ge människan bättre livsvillkor och möjligheter. Å andra sidan är arbetslinjen en del av statens kontroll och disciplinering av individen, som i själva verket begränsar den enskildes autonomi. På det sättet vävs rättigheter och tvång, bistånd och disciplinering ihop i ett och samma begrepp.” (Fransson & Sundén 2005:10).

I Sverige finns idag allt fler som argumenterar för en reform där basinkomst kan införas som ett alternativ till denna sortens arbetslinje, en av dem är Lasse Ekstrand som också ofta kallas för ”Mr. Medborgarlön”. Ekstrand är en av många författare till antologin ”After work: farväl till arbetslinjen” vilken kan ses som en introduktion till dagens arbetskritik. Själv är han sociolog och docent i företagsekonomi och han ser ett system med basinkomst som en motor för kreativitet samtidigt som en basinkomst sätter stopp för de förnedrande och disciplinerande kontrollorgan som arbetslinjen har medfört (Ekstrand & Borg, 2013).

Jag finner även diskussionen kring NAIRU intressant i detta sammanhang, NAIRU är den jämnviktsarbetslöshet som anses nödvändig för att upprätthålla dagens system. NAIRU antas

idag ligga på över sex procent, vilket innebär att vårt system alltså anses kräva en arbetslöshet om minst sex procent för att kunna fungera (Ibid:54). Utöver NAIRU och diskussionen kring sysselsättning kommer jag dock att avgränsa mig från de rent ekonomiska frågorna som rör Sveriges ekonomiska situation, vår ekonomiska tillväxt och Sveriges ekonomiska utveckling historiskt sett. Dessa frågor kan dock mycket väl inverka på och överlappa frågor kring välfärdssystem och basinkomst vilket är nödvändigt att komma ihåg. Det kan behövas ytterligare studier kring den ekonomiska aspekten för att få en bredare bild och djupare förståelse av det aktuella läget.

2. Metod

Jag har valt att göra en litteraturstudie vilket innebär att jag kommer att studera redan befintligt material. Detta bearbetas, analyseras och sammanställs med utgångspunkt i min frågeställning för att på så sätt skapa en bild av det aktuella kunskapsläget och den situation vi idag befinner oss i när det gäller frågan om ett nytt välfärdssystem. Syftet är att bringa ljus över den aktuella debatten och de eventuella fördelar respektive nackdelar som framförs kring basinkomst. Jag kommer att granska vetenskapliga artiklar, rapporter och annan litteratur som finns inom området och sammanställa dessa för att på så sätt besvara min frågeställning. Jag kommer också att ta hänsyn till den pågående debatt som finns i Sverige och redogöra för såväl aktuellt kunskapsläge som aktuell inställning till basinkomst, detta inkluderar dagsfärsk nyhets- och debattartiklar som kan komma att dyka upp i informationsflödet.

2.1 Litteratursökning och urval

Studien är i första hand av undersökande karaktär och insamlingen av data har i början varit bred för att finna vetenskapliga arbeten som berör såväl det politiska alternativ vi har i dagsläget (arbetslinjen) som hur alternativet basinkomst rent konkret kan se ut, möjliggöras och införas i Sverige. Då detta klarlagts har min litteratursökning fokuserat på dagsfärsk information som kan tydliggöra kunskapsläget, attityder och aktuellt klimat inför frågan om basinkomst. Här kommer då sådant som tidningsartiklar, debattinlägg, aktivitet på sociala medier, övriga partipolitiska åsikter och offentligt uppvisade engagemang in i bilden. Utöver att jag därför under arbetet för studien bevakat nyhetsflöden och sociala medier särskilt noga så har jag även använt google samt framförallt särskilda sidor på Facebook som informerar om sådant som rör basinkomst. De Facebook-sidor jag följt är ”Basinkomst=Medborgarlön”, ”Basic income” och ”Basic income Europe”. Sociala medier är idag ett välanvänt och

väl fungerande sätt att sprida information då man snabbt når väldigt många människor. Därav är det en självklarhet att även sådant måste tas i beaktande vid datasökningar.

Sökord som använts är basinkomst, medborgarlön, negativ inkomstskatt, arbetslinjen, och engelska begrepp som "basic income". Därefter har jag valt ut originalartiklar som även i någon mån har haft en sociologisk utgångspunkt. Databaser som använts är i huvudsak de via Mittuniversitets söktjänst (PRIMO) där alla bibliotekets olika ämnesdatabaser finns samlade men också Lunds egen söktjänst (LUBsearch). Tillgången på litteratur utifrån de kriterier jag valt har dock varit mycket snål, och till en början har det varit ganska svårt att hitta bra litteratur som tar upp basinkomst på ett objektiva och argumenterande sätt. En stor del av den svenska litteraturen som finns är tydligt arbetskritisk och har sin utgångspunkt i just detta. Därmed ses basinkomst allt som oftast som en "lösning" på arbetet som då alltså ses som ett "problem". Jag har fått leta en hel del för att hitta något som ger andra infallsvinklar på införandet av en basinkomst. Samtidigt har jag försökt begränsa mig till svensk litteratur eller åtminstone litteratur och texter som behandlar just Sverige och det svenska samhällets utveckling samt behov. Det finns oerhört mycket skrivet om basinkomst från andra länder, i synnerhet USA och Kanada där diskussionen om basinkomst har pågått i flera decennier. Den akademiska debatten här i Europa förs idag framförallt av BIEN (Basic Income Earth Network), men detta internationella nätverk har sin huvudsakliga utgångspunkt i Belgien och har fortfarande endast ett fåtal medlemmar från de nordiska länderna. Man bör då ha i åtanke att den skandinaviska välfärdsmodellen skiljer sig mycket från övriga europeiska länder eftersom vi länge haft offentliga trygghetssystem som innefattat alla medborgare, något som andra europeiska länder med anglosaxisk modell inte haft. Därför har diskussionen och behovet av ett nytt system förmodligen funnits längre och varit större i andra europeiska länder.

En svårighet kan också vara att basinkomst som modell har fått olika benämningar i olika typer av litteratur beroende på författarens känsla för begreppen. Det är möjligt att sådant som politisk tillhörighet eller i övrigt politiskt färgade åsikter påverkar valet av begrepp med tanke på att de tre vanligaste; basinkomst, medborgarlön och negativ inkomstskatt, ger väldigt olika associationer bland annat utifrån sådant som politisk färg. Det kan tänkas att man med andra sökord skulle kunna hitta ytterligare litteratur som behandlar frågan utifrån andra perspektiv. Min egen bakgrund som uppvuxen i en arbetarfamilj längs ådalen med klassiskt socialdemokratisk prägel kan därmed också ha försvårat datainsamlingen då jag i hög grad

saknat förförståelsen för de mer högerorienterade varianterna av en i grunden samma modell, vilket jag blivit medveten om allt eftersom i mitt arbete.

Sökordet ”basinkomst” ger endast 3 träffar i PRIMO, varav två är relevanta för mitt arbete. En artikel från Simon Birnbaum (2013) och en antologi om arbetskritik som sammanställts av Kristian Borg (red). också utgiven 2013. Sökordet ”medborgarlön” får 7 träffar i PRIMO, två artiklar ur läkartidningen från 2003 läses men sällas bort då de handlar om hur medborgarlön i kombination med samhällstjänst kan aktivera långtidssjukskrivna. Detta innebär i praktiken att en motprestation uppstår, vilket inte kan jämföras med den rena formen av basinkomst som är helt kravlös. Ytterligare en från Simon Birnbaum (2008) dyker upp. Han är universitetslektor vid statsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet och hans namn dyker ständigt upp när man söker efter information inom området basinkomst. Han är en av de akademiker som driver frågan om basinkomst i Sverige, han är både styrelseledamot i BIEN samt biträdande redaktör för den internationella tidskriften ”Basic income studies” (Birnbaum 2017). Eftersom mitt urval redan består av en omfattande artikel från honom som är nyare så sällas denna bort liksom en internationell artikel som övergripande beskriver olika typer av administrativa institutioner. Sist men inte minst återfinns också en bok av Per Janson, vilken baseras på hans studie ”Den huvudlösa idén: medborgarlön, välfärdspolitik och en blockerad debatt” som publicerades år 2003 via Lunds universitet. Den är förvisso i äldsta laget, men kan ändå ha viss relevans i mitt arbete då Jansons syfte med studien var att med Sverige som fokus diskutera varför basinkomst inte återfinns på den politiska beslutsagendan. I boken utgår han naturligtvis ifrån *sin* tid, mycket har hänt sedan 2003. Men därmed kan detta också ge en intressant historisk infallsvinkel i mitt arbete.

Sökordet ”negativ inkomstskatt” gav åtminstone tre träffar i LUBsearch, först en litteraturstudie av Henrik Westberg som summerar de resultat som hittills framkommit i försöken med basinkomst runt om i världen samt om detta kan vara ett alternativ för Sverige. Studien är från 2016 med en inriktning som liknar min egen varför denna får ingå i mitt urval. Nästa träff är ett examensarbete av Harald Enoksson från 2015 som undersöker relationen mellan basinkomst och arbetsutbud, denna kan möjligen vara av intresse för mitt arbete eftersom den kanske kan visa på tendenser för hur basinkomst påverkar Sverige rent arbetsmarknadsmässigt. Tredje träffen handlar om förnybar energiproduktion och är inte relevant för arbetet om basinkomst.

Sökordet ”Arbetslinjen” gav 38 träffar i PRIMO, efter en snabb blick på de tio första väljer jag ut tre som känns relevanta för mitt arbete, den ena handlar om arbetslinjen i praktiken

skriven av Carina Nilsson år 2009, den andra är årsboken för Agora år 2005 *”Den tredje arbetslinjen: bortom den svenska modellen och marknadsliberalismen”* skriven av Jonas Olofsson och Jonas Agell. Boken ger en introduktion i några av marknadsliberalismens inriktningar och hur dessa förhåller sig till de problem och utmaningar som vår svenska välfärdspolitik och vår svenska arbetsmarknad möter. Den tredje träffen är en artikel ur socialvetenskaplig tidskrift år 2010, skriven av Saila Piippola och heter *”Arbetslinjen - social trygghet eller risk?”*. De övriga träffarna handlar om mottagandet av flyktingar, 20-talets politik, försäkringsformen samt äldre artiklar skrivna under 90-talet vilka inte är intressanta för mitt arbete. Men efter en avgränsning mot sociologisk inriktning finns 10 träffar kvar. Dessa handlar om pensionering, sjukförsäkringen, psykiskt funktionshindrade samt om politik i andra länder. Bland dessa återfinns också en journalartikel från 2015 av David Ekholm som heter *”Välfärden, medborgaren och marknaden”* där han argumenterar för en grön välfärdslinje. Ekholm är doktorand vid institutionen för samhälls- och välfärdsstudier vid Linköpings universitet och ledamot (MP) i kommunfullmäktige i Linköping. I LUBsearch får jag 15 träffar på sökordet *”Arbetslinjen”* med avgränsning mot sociologi, men inga utöver de som redan nämnts har relevans för mitt arbete.

2.2 Databearbetning

Jag har försökt bearbeta den data jag haft till förfogande genom att kategorisera och strukturera informationen enligt tre huvudsakliga områden. Först och främst sker en bearbetning utifrån de utvecklingstendenser som beskrivs i litteraturen vilket görs med hjälp av Anthony Giddens (1996, 2007) teorier om det moderna samhället samt sociologen Roland Paulsens teori om arbetssamhället (2010a). Därefter bearbetas litteraturen utifrån det aktuella kunskapsläget som beskrivs, d.v.s. vad vi hittills vet om effekterna av basinkomst och vad forskningen hittills kan säga om ämnet. Här tar jag viss hjälp av Saskia Sassen (2012) vars socioekonomiska skildring av det globala samhället ger ett bredare ekonomiskt perspektiv av kunskapsläget.

Slutligen bearbetas informationen utifrån rådande diskussionsklimat, detta görs för att få en uppfattning om hur förutsättningarna för basinkomst ser ut men också hur svenska debattörer, partier, forskare etc. ställer sig till ett sådant välfärdsalternativ genom de debatter och diskussioner som förekommer i nuläget. Här får såväl professorer, forskare och debattörer i övrigt en röst hörd. Det kan även röra sig om media-personligheter som saknar reell utbildning men som ändå på något sätt varit en viktig röst i debatten.

3. Resultat

Material om basinkomst just utifrån vårt svenska samhälle är som sagt högst begränsad. Det finns ännu inte särskilt mycket att hitta om detta i Sverige, däremot internationell forskning finns i massor och då i hög grad utifrån alla de pilotprojekt och försök som gjorts med basinkomst runt om i världen. Materialet som redovisas här är dock sådant som på ett eller annat sätt har anknytning till Sverige eller som gäller globalt där Sverige inkluderas. Sådant material som tydliggör den globala situationen för basinkomst anser jag behöver återges, eftersom vi lever i en global värld och Sverige påverkas både direkt och indirekt av andra länders beslut.

3.1 Utvecklingstendenser

Under 50- och 60-talen präglades Sverige av något som idag brukar kallas ”fordism”, ett begrepp som beskriver den ekonomiska utvecklingen som uppstod genom själva kombinationen av massproduktion och en stor marknad (Giddens, 2007:552). Vi hade mycket snabb tillväxt och hög sysselsättning, massproduktionen tog fart och centraliseringen inleddes. Vi var under 60-talet ett av världens rikaste länder (Olofsson & Agell, 2005:192). Fordismen upphörde dock att förmedla denna goda tillväxt och höga sysselsättning när vi började närma oss 70- och 80-talen. Tiden därefter kom av vissa att kallas postfordistisk, i de flesta industrialiserade länder har man nu en arbetsmarknad som innebär betydligt högre krav på de anställda. Numera krävs det mer utbildning, mer egeninitiativ och mer flexibilitet för att klara sig, och de trygga anställningarna på arbetsmarknaden inom industrierna har i allt högre utsträckning ersätts av otrygga och mer oregelbundna arbeten i den privata tjänstesektorn (Giddens 2007:564). Postfordism kallas ibland också flexibilism, vilket tydliggör dagens behov av flexibilitet inom arbetsmarknaden. Trygghetssystemen har dock inte följt med i den postfordistiska utvecklingen och därför har det skapats ett allt större gap mellan systemen och den verklighet som arbetarna idag lever i (Olofsson & Agell 2005:192-193).

Utöver kraven på en mer flexibel produktion beskriver Giddens (2007:564-566) också en ökad andel grupp-produktion och teamarbeten samt en ökning av global produktion som en del av postfordismen. Slutligen omnämner Giddens också automatisering och den informationstekniska utvecklingen som en del av dagens utvecklingstendenser. Han förklarar att med denna utveckling kommer inte bara stora vinster genom utökade möjligheter för vissa yrkesgrupper, det följer också konsekvenser som ökad kontroll och övervakning, ökad

alienering och isolering samt en ökad polarisering mellan de lågavlönade och de högavlönade yrkeskategorierna (Ibid:568-569).

3.1.1 Det svenska trygghetssystemet

För att uppleva social trygghet behövs enligt Giddens (2007) en känsla av frihet från oro och osäkerhet. I hans analys av ontologisk (grundläggande) trygghet framkommer också att en social trygghet uppstår när människan genom att skapa en yttre ordning får en inre känslomässig trygghet (Giddens 1996). Detta är också vad som historiskt legat till grund för delar av det svenska trygghetssystemet, genom vad som tidigare kallades fattigvården fick även de allra fattigaste en form av social trygghet. Idag finns istället socialtjänsten, som arbetar utifrån socialtjänstlagen (2001:453) och som har en viktig funktion för människor som behöver stöd och hjälp i dagens svenska trygghetssystem.

Janson (2003:137) menar dock att det svenska trygghetssystemet, som i ett internationellt perspektiv trots allt länge har varit väldigt intressant, allt mer börjat likna *workfare* (samhällstjänst) än ett socialt skyddsnät eller trygghetssystem. Detta eftersom en person måste ha haft ett arbete eller någon form av anordnad sysselsättning samt aktivt söka eller delta i ovan nämnda för att få tillgång till hela trygghetssystemet. Om så inte är fallet kvarstår endast små bidrag som enligt Janson inte är tillräckliga för att uppnå en dräglig levnadsstandard med dagens mått. I socialtjänstlagen (2001:453 4 kap §1) står tydligt att den som inte kan försörja sig har rätt till bistånd och ska "*tillförsäkras en skälig levnadsnivå*". Ändå görs detta på ett sådant sätt att människor som drabbas har svårt att känna en social trygghet, i många fall nekade individer bistånd trots att de inte har möjlighet att försörja sig själva just då. Ofta med hänvisning till att personen skulle ha sparat pengar eller planerat bättre. Det finns dock de som väljer att överklaga sådana beslut, även om långt ifrån alla i en sådan situation har förmågan och möjligheten att överklaga. Tittar man på de rättsfall som finns dokumenterade lyder dock högsta förvaltningsdomstolens avgörande till individens fördel. Bland annat HFD 2011 ref. 56, HFD 2011 ref. 49, HFD 2014 ref. 37 och HFD 2016 ref. 56.

Giddens (2007) förklarar att människor ofta tycker att de som har det sämre ställt har sig själva att skylla, en allmän uppfattning enligt undersökningar som gjorts är att de fattigare grupperna skor sig på skattebetalarna och rent av fuskar sig till pengar. Pengar som de i många människors ögon inte har gjort sig förtjänta av. Detta trots att skattefusk har visat sig vara betydligt mer omfattande än bidragsfusk i dagens Sverige (Giddens 2007:297).

Ytterligare något som bör poängteras är det faktum att eftersom människor idag blir av med bidrag eller arbetslöshetsstöd om de börjar arbeta för mycket, blir detta i sig en låsning i systemet som innebär att människor förhindras att ta tillfälliga eller lågavlönade arbeten eftersom det i sig innebär en ökad otrygghet. Detta är enligt många förespråkare ett av de tyngre argumenten för att införa basinkomst, eftersom de menar att en sådan kravlös inkomst kommer att stimulera fler att välja deltidsarbeten, lågavlönade eller tillfälliga arbeten (Olofsson & Agell, 2005:198).

3.1.2 Jämviktsarbetslösheten förlegad

Journalisten och författaren Jon Weman förklarar närmare hur förändringarna i jämviktsarbetslösheten (NAIRU) påverkar gapet mellan systemen och arbetarnas verklighet (Weman & Borg, 2013:54). Systemet i sig självt kräver att en stor andel människor är arbetslösa trots att de mycket väl skulle kunna och vilja arbeta om det fanns möjlighet. Denna ekonomiska ”formel” anser Weman vara allt mer förlegad och är också en kvarleva från tiden då fordismen blomstrade i Sverige. Sedan dess har dock NAIRU bara fortsatt att öka, och antas idag ligga på över sex procent (6,7 % enligt den senaste rapporten från Konjunkturinstitutet) vilket i praktiken faktiskt innebär att över 380.000 människor i arbetsför ålder måste hållas kvar i arbetslöshet enligt det system vi har idag (Konjunkturinstitutet 2016). Detta påverkar hela vårt sociala försäkringssystem, då alla dessa människor måste placeras i något av systemets alla fack för att fortsätta ha mat på bordet. Det blir därför också än viktigare för systemet att veta om du hör hemma i sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen eller om du är berättigad till ekonomiskt bistånd trots att du i själva verket är fullt arbetsför. Det är sådana här förändringar som har gjort att det diskuterats olika reformförslag i Sverige, där basinkomst varit ett av de mest frekventa förslagen under hela 2000-talet (Olofsson & Agell, 2005:194).

3.1.3 Friåret, ett kortvarigt försök

Journalisten och författaren Eva-Lotta Hultén som också medverkat i nämnda antologi, har skrivit ett avsnitt om friåret (Hultén & Borg, 2013). Hon förklarar att det 2005 infördes en reform i Sverige som möjliggjorde en längre tids betald ledighet (upp till ett år) för de anställda. Detta kallades för friår, och dess resultat borde som hon beskriver ha blivit en stor succé! Välbefinnandet ökade markant bland dem som fått sitt friår beviljat, och undersökningen som gjordes av det dåvarande arbetslivsinstitutet visade att majoriteten av de med muskel- och ledbesvär fick minskade problem samt att hela 80 % av de med sömnbesvär började sova bättre. Inte heller verkade friåret ha gjort människor lata och oengagerade,

tvärtom tog många chansen att studera, starta företag eller ta hand om anhöriga. Samtidigt fick människor som tidigare stått utanför arbetsmarknaden möjlighet till arbetslivserfarenhet och en fot in på arbetsmarknaden (Hultén & Borg, 2013:79). Men motståndet var enormt, så pass stort att det enligt Eva-Lotta Hultén till och med spreds lögn för att avskaffa friåret. Ett avskaffande skedde också redan två år senare, i och med att alliansen hade trätt till makten. Hultén beskriver att inga egentliga ekonomiska analyser hade gjorts av försöket, istället handlar anledningen till avskaffandet enligt henne om föreställningen om att ledighet för de lägre bemedlade är något fult eller rent av farligt (Ibid:80).

I våras kunde man detta till trots faktiskt läsa i massmedia att det inom den numera rödgröna regeringen talades om att återinföra friåret, riksdagen kallar dock detta ”alterneringsår” och menar att det finns vissa skillnader jämfört med det tidigare ”friåret”. Enligt arbetsmarknadsdepartementets kommittédirektiv (Dir. 2017:56) har en utredning tillsatts för att bl.a. föreslå hur personer skulle kunna kvalificera sig för ett alterneringsår.

3.1.4 Ny våg av arbetskritik

2010 uppstod en ny våg av arbetskritik som knappt förekommit i Sverige tidigare, något som författaren och historikern Rasmus Fleischer beskriver närmare i antologin (Fleischer & Borg, 2013). Fleischer disputerade 2012 och är nu verksam som forskare vid ekonomisk-historiska institutionen, Stockholms universitet. Han menar att det i hög grad är denna nämnda arbetskritik som präglar större delen av den nyare litteratur som står att finna om basinkomst i Sverige. Arbetskritikens framväxt kan enligt honom härledas till när alliansregeringen återigen vann valet år 2010 och med det vann också en fortsatt hårdare sortens arbetslinje. Samtidigt utkom Roland Paulsens kritiska redogörelse av det moderna arbetssamhället med stort genomslag i synnerhet hos vänsterorienterade (Fleischer & Borg, 2013:91).

Från 2013 och framåt har ytterligare utveckling skett, Fleischer nämner att olika alternativ till arbetslinjen har framförts som exempelvis ”fritidslinjen” och ”avvecklingslinjen” där den senare handlar om ett målmedvetet avvecklande av lönearbetet så som vi känner det inklusive bruket av pengar och av kapitalismen i stort (Ibid:96). Roland Paulsen släppte utöver detta också sin andra bok ”Vi bara lyder – En berättelse om arbetsförmedlingen” år 2015 där han med hjälp av sin tidigare forskning kritiserar arbetsförmedlingens funktion i samhället och den arbetslinje som upprätthålls av detta kontrollorgan (Paulsen, 2015).

Linn Spross, en av författarna till den tidigare nämnda antologin och doktorand vid Uppsala universitet om arbetsmarknadspolitik, poängterar att historiskt sett *har* vår arbetstid gradvis

förkortats om man ser till utvecklingen under större delen av 1900-talet, men från 80-talets början kom diskussionen allt mer att handla om flexibilisering snarare än om arbetstidförkortning (Spross & Borg 2013:105).

3.1.5 Nonsensjobb och tomt arbete

Trots att en ökad automatisering inom allt fler yrkeskategorier borde innebära att vi kan minska vår arbetstid har vi istället fått massor av så kallade "nonsensjobb" (Graeber & Borg 2013:108). Detta begrepp har blivit allt mer etablerat i arbetskritiska sammanhang som en svensk översättning av begreppet "bullshit jobs" myntat av den Amerikanske antropologen David Graeber. Begreppet syftar på meningslösa arbeten vars självändamål är just att hålla oss i arbete. Som exempel nämns bland annat hundtvättare, företagsjurister och telefonförsäljare, men även den enorma bördan av administrativt arbete faller inom denna kategori (Graeber & Borg 2013:110-111).

Men dessa "nonsensjobb" är trots allt konstruerade för att stimulera ökad tillväxt, så en rädsla att basinkomst kommer att hota tillväxten som i sin tur hotar välfärden är således fullt rimlig. Samtidigt beskriver Saskia Sassen de socioekonomiska följderna av ett sådant samhälle, som exempelvis ökade klyftor, ökad polarisering och ökad fattigdom inom de mer sårbara grupperna i samhället, som allvarliga (Sassen 2012). Saskia Sassen är själv professor i sociologi och känd för sina analyser av globaliseringens effekter, hon menar att vi måste ställa oss frågan om en välfärd som grundar sig på en ständigt eskalerande tillväxtspiral verkligen är en ekonomiskt och ekologiskt hållbar modell. Men ansvaret ligger som hon beskriver på själva de globala ekonomiska systemen, just för dess enorma koncentration av makt till ett fåtal begränsade aktörer, och tyvärr ser hon att skadorna som sker oftast uppstår på helt andra platser eller bland helt andra grupper än där ansvar och beslutsfattande ligger. Detta menar hon är en av anledningarna till att alla förändringar som ses som ett hot mot denna tillväxtspiral kan vara svåra, om inte helt omöjliga, att få igenom.

Studier har på senare tid också visat en ökad tendens till något som kallas för "tomt arbete" (Paulsen, 2010a). Tomt arbete är definitionen för den tid som anställda lägger på att göra annat än arbete under sin arbetstid, som privata ärenden eller att surfa på nätet. Även olämpliga eller otillåtna internet-aktiviteter blir allt vanligare, under 2010 hade hela 20 kommuner sagt upp anställda p.g.a. att de surfat på olämpliga Internetsidor. I snitt har det visat sig att kontorsarbetare ägnar ungefär 1,5-3,5 timmar per arbetsdag åt tomt arbete, helt utan att arbetsverksamheten på något sätt blir lidande av icke utförda uppgifter (Paulsen,

2010a). Detta kan dock endast kunna ses i vissa typer av arbeten, medan inom andra yrkeskategorier existerar det tomma arbetet inte alls eftersom sådant utrymme saknas.

3.2 Aktuellt kunskapsläge

Många av de svenska förespråkarna menar att en reform med basinkomst inte är en utopi utan i allra högsta grad en vision som faktiskt går att förverkliga, vilket vi också kan se om vi lyfter blicken en aning och ser oss omkring på andra länders utveckling. Westberg (2016) redogör för några av de länder som infört basinkomst och goda effekter kan ses när det gäller flertalet olika faktorer så som förbättrad hälsa, ökad skolnärvaro, förbättrade betyg, ökad ekonomisk jämlikhet och ökad känsla av inkludering i samhället (Westberg 2016:32). De länder vars resultat studerats och sammanställts är USA, Alaska, Kanada, Brasilien, Namibia och Indien. Dock bör poängteras att en basinkomst också kan behöva kombineras med villkor för att uppnå dessa resultat, som exempelvis i Brasilien där krav finns att barnen måste gå i skola och vaccinerats för att få bidraget (Världskoll 2011). Samtliga länders resultat visade enligt Westberg på minskad fattigdom och minskade inkomstklyftor medan Kanada, Brasilien och Namibia visade på i grunden förändrade sociala värden (Westberg 2016:37). Lasse Ekstrand är en av dem som menar att vi för att vända trenden av ökad ohälsa i Sverige bland annat bör fokusera på att kunna vara lediga mer istället för att skapa arbeten som inte behövs. Samtidigt verkar utvecklingen just i Sverige gå åt rakt motsatt håll så länge arbetslinjen står i fokus (Ekstrand & Borg 2013:85). Westberg beskriver sambandet tydligt:

”I Sverige är arbetslinjen prioriterad och eftersom resultaten visar att BI [basinkomst] fungerar som en trygghetsförsäkring och därmed kan bidra till ett minskat antal arbetstimmar kan det kanske ses som ett hot mot den visionen.” (Westberg 2016:37).

Samtidigt vill Sverige också tackla fattigdomen, så frågan är om det går att släppa ”behovskontrollen” för att istället garantera att alla har en ekonomisk grundtrygghet, även om det kanske lättare möjliggör att vissa kan åka snålskjuts på andras jobb (Ibid.).

Även Giddens (2007:574) beskriver utvecklingstendenser när det gäller synen på arbete, att arbetslöshet inte enbart behöver vara något negativt utan också kan innebära en möjlighet för människor att utveckla andra intressen och förmågor. Han menar att allt färre kommer ha synen att arbete måste gå ut på att producera så mycket som möjligt. Dock poängterar Giddens att det i dagens system fortfarande är det betalda arbetet som krävs för att kunna leva ett ”rikt” och på många sätt ett värdigt liv.

3.2.1 Skapandet av fler arbeten

Som redan påpekats i inledningen ligger det i regeringens fokus att skapa fler jobb, något som ses som självklart både hos politikerna själva och hos de flesta medborgare. Detta trots en tid då NAIRU innebär en nödvändig arbetslöshet som är mycket hög. Roland Paulsen uttalade sig tidigt i svenska dagbladet (2010b) om hur lönearbetet ”*sedan lång tid frikopplats från skapandet av välstånd och numera har sig själv som mål*”. Han syftar på det mantra som allt fler politiker anammat om allas rätt till arbete. Arbetet i sig har blivit en rättighet som vi alla bör ta tillvara, oavsett om arbetet verkligen behövs eller ej. I hans teori om arbetsamhället menar han att motsatsen till detta ses som något av ondo, något som vi behöver få bukt med. Därav läggs det enligt Paulsen enorma mängder energi och pengar på att försöka skapa jobb där det inte finns några. Ändå ligger den arbetslösheten på runt 6,9 % (Statistiska centralbyrån 2016) och den totala arbetslösheten (vilket även inkluderar arbetsmarknadsåtgärder) ligger stadigt på runt 14,4 % (Statistiska centralbyrån 2017). Miriam Von Schantz, Doktorand vid Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, Örebro Universitet, påtalar att när vägen till lycka och självförverkligande har kommit att bli genom våra jobb så är det inte konstigt att vi upplever oss fastlåsta. Hon föreslår en politisk analys av radikala mått för att granska vårt nuvarande system (Von Schantz & Borg 2013:175).

Paulsen argumenterar i sin bok ”Arbetsamhället” (2010a) kring just den här viljan i samhället att *skapa* fler jobb och menar att den är mycket underlig. I sin teori beskriver han att arbetet har blivit ett självändamål. Han beskriver hur arbetets roll förändrats historiskt från att ha betraktats mer som ett straff eller en förödmjukelse till att idag faktiskt ses som en rättighet och något nödvändigt för att kunna må bra. Han menar att vi gått från en ”behovsekonomi” till en ”överflödsekonomi” där vi inte längre bara arbetar för att tillgodose de faktiska behoven i ekonomin och hos vår befolkning, utan också arbetar för ett allt större överflöd. I det konsumtionssamhälle vi lever i är inte konsumtionen rent funktionellt ett problem, tvärtom är det en *lösning* för att vår överflödsekonomi ska fungera (Ibid:96-97). Paulsen problematiserar samtidigt tjänstesektorn och menar att övergången från skapande arbeten till tjänstearbeten bland annat får negativa konsekvenser för människors känsla av sammanhang (Ibid:159).

3.2.2 Arbetslinjen för de sjuka

Under det senaste decenniet har kraftig kritik riktats mot arbetslinjens ”hårdare” tag mot de som är sjuka och arbetslösa och många är de berättelser om människor som tvingats ut i arbete trots allvarliga sjukdomstillstånd. Carina Nilsson är en av dem som uppmärksammat

detta i sin bok "Utanförskap – för vilka och varför?" som utkom 2009. Som utredare på LO inom arbetslivs- och socialförsäkringsområdet vill hon ge en bild av hur sjukskrivna och arbetsskadade påverkas av de hårdare riktlinjerna som infördes i och med alliansregeringens politik. Boken bygger på en rad autentiska fall återgivna direkt från verkligheten, och de visar ett tydligt mönster. Hon uppmärksammar att vår tids arbetslinje onekligen leder till utanförskap och till en ytterligare försämrad hälsa för de sjuka och arbetsskadade istället för en rehabiliterande behandling som kan hjälpa dem tillbaka till arbetslivet (Nilsson, 2009).

Några av de beskrivna fallen handlar om den då vanligaste ohälsan, besvär eller skador i rygg och nacke. Men hon beskriver också fall av cancer, hjärtsjukdomar, autoimmuna kroniska sjukdomar, panik- och ångestattacker etc. Hon beskriver också att det är vanligt att flera olika diagnoser förekommer samtidigt i samband med andra sjukdomar eller åkommor, det finns då också risk att olika åkommor förstärker varandra eller ytterligare bidrar till en försämring i förmågan att arbeta liksom personens allmänna mående. Sådant fångas inte upp i det strikta byråkratiska system som arbetslinjen idag bygger på, med standardanvisningar kring antalet sjukdagar, rätt till förtidspension o.s.v. (Nilsson, 2009).

Nilsson beskriver också flertalet fall med psykisk ohälsa, hon poängterar att den psykiska ohälsan fortsätter att öka och kommer så att fortsätta att göra om inte adekvat rehabilitering ges. Dessa sjukdomar syns inte på samma sätt som andra sjukdomar, och ifrågasätts ofta av kontrollorgan och myndigheter. De kan dock innebära minst lika mycket arbetsoförmåga som andra sjukdomar, och kan i värsta fall leda till självmord (Ibid:149). En helt färsk rapport från försäkringskassan visar att antalet sjukskrivna för psykisk ohälsa har fördubblats på bara fem år, och är numera den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Rapporten visar också att de som är sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa har längre väg tillbaka till arbetet jämfört med andra sjukskrivningsgrupper och har lägst grad av återgång till något arbete. Stress anses vara orsaken till ungefär hälften av dessa fall (Försäkringskassan 2017).

Saila Piippola, universitetslektor i Sociologi vid Luleå Tekniska Universitet, ger istället ett glesbygdsperspektiv på arbetslinjen. Hon menar att arbetslinjen är anpassad för storstäder och försvårar för den som blir arbetslös och bor i norra delen av Sverige. Hennes arbete visar att många arbetslösa i Norrbotten varken har de sociala eller ekonomiska förutsättningarna för att följa arbetslinjens principer (Piippola, 2010:267). Sannolikt gäller detta även i fler geografiska områden än just Norrbotten.

3.2.3 Finansiering

Det finns sedan länge kalkyler och beräkningar på detaljnivå som beskriver hur en basinkomst kan finansieras (Paulsen 2010a:85). I Sverige har konkreta förslag utformats som bygger på att alla nuvarande bidrag, ersättningar och ekonomiska bistånd inledningsvis ersätts av basinkomst. Även alla kostnader för sådant som arbetsmarknadspolitiska åtgärder liksom en stor del av den byråkratiska apparaten läggs till den samlade potten för basinkomst. Det tycks därmed som att de beräkningar som är nödvändiga för att rent konkret införa en sådan reform redan finns. De summor som varit utgångspunkt i många beräkningar är vanligen upp emot 10 000 kr i månaden, ofta försöker man utgå ifrån en summa som ligger i nivå med dagens försörjningsstöd och som man då menar ska betalas ut till samtliga medborgare över 18 år. Detta menar man är något som är fullt möjligt att finansiera med befintliga medel enligt de kalkyler som förespråkarna hänvisar till (Ibid:86).

En finansiering av basinkomst bör också förklaras utifrån det faktum att kostnaden för någon form av grundtrygghet alltid till viss del är fast med det skandinaviska systemet som utgångspunkt (Olofsson & Agell 2005). Oavsett vilken modell måste alltså frågan om finansiering ställas. Det krävs med andra ord alltid, under alla omständigheter, att vissa utbetalningar görs. Diskussioner kring finansiering kan därmed enligt förespråkarna för basinkomst ses som en icke-fråga, eller åtminstone som icke avgörande för vilket system vi har. Somliga rekommenderar dock ett stegvis införande, och hänvisar till att vi redan idag har flera olika system som liknar basinkomst även om de inte är lika omfattande. Några sådana exempel är studiemedel, stipendier av olika slag och vårdnadsbidraget (som dock numera inte finns längre). Fortsättningsvis kan det redan befintliga skatte- och bidragssystemet därför rätt enkelt riktas mot ett system av negativ skatt och först därefter övergå till ett system där basinkomsten är obeskattad medan alla övriga inkomster har inkomstskatt (Olofsson & Agell 2005:200).

Ett annat alternativ som nämns är att inledningsvis börja med en låg basinkomst till ungdomar när de blir så gamla att de inte längre har barnbidrag (något som därmed skulle ersätta dagens studiebidrag under gymnasietiden men istället alltså fortgå även efter skoltiden). Dessa ungdomar skulle på så sätt kunna följa ett annat skatte- och bidragssystem baserat på basinkomsten som sedan följer dem livet ut. Det resulterar i en gradvis utveckling mot ett helt nytt system men som så småningom skulle täcka hela befolkningen (Ibid:201).

Paulsen poängterar dock att en genomgång av alla de olika förslag och varianter som beskriver *hur* införandet och finansieringen av en basinkomst kan se ut rent konkret skulle

kräva en enorm granskning av åtskilliga volymer (Paulsen 2010a:216). Det finns med andra ord redan en mängd olika finansieringslösningar utformade. Något som enligt Paulsen bör poängteras kring dessa förslag är dock skillnaderna mellan de arbetskritiska förslagen och övriga alternativ. Det är inte svårt att se hur en basinkomst även skulle kunna användas för att höja konsumtionsnivån och upprätthålla en överproduktion som att samtidigt minska socioekonomiska problem kopplade till arbetslöshet och fattigdom. Den eskalerande tillväxtspiralen skulle alltså enligt vissa förespråkare på så sätt kunna fortgå och dessutom bli än mer effektiv men även mer human med hjälp av införandet av basinkomst (Ibid:216-217).

3.2.4 Sverige i ett internationellt perspektiv

Det finns dock de som menar att Sverige ligger långt ifrån ett införande av basinkomst, detta trots att det politiska intresset i allt fler länder runt omkring oss ökat. Förutom pilotprojektet i Finland testas nu också olika varianter av basinkomst i flera städer i såväl Italien som Holland. Skottland, Frankrike och Indien (Beck et al, 2015) spås komma härnäst. Även i Ontario, Kanada genomförs ytterligare pilotprojekt med basinkomst i år som ett försök att få bukt med den ökande andelen människor som lever under fattigdomsgränsen. I Sverige drivs frågan mer från gräsrotsrörelser och enskilda politiker som engagerat sig i lösningar bortom arbetslinjen. 2017 kallas i tidningen ETC för "basinkomstens år" och där poängterar man att trots det svala intresset i just Sverige så skulle hela 67 % av Europas befolkning rösta för införandet av en ovillkorad basinkomst om det vore en omröstning idag (ETC 170303).

Guy Standing, en professor som studerat basinkomst i 30 år och som länge varit internationellt drivande i frågan, menar att alla dessa pågående experiment och tester runt om i världen kommer att kunna leda till att basinkomst antas som ett legitimt alternativ för allt fler politiska partier (Quartz Media 2017). Så är dock inte fallet bland de mer etablerade partierna i Sverige idag, även om små partier dyker upp med jämna mellanrum som driver frågan framåt. Exempelvis partiet "Enhet" som inför valet 2014 satsade hårt på att marknadsföra sig som ett parti för basinkomst, även "Piratpartiet" driver frågan om basinkomst i Sverige. Dock är dessa partier mycket små och genomslagskraften totalt sett inte särskilt märkbar hos befolkningen. Att den här typen av partier samtidigt också har sådant som fri Internet-delning av film, musik etc. (Piratpartiet, 2013) eller andlighet och själsliga behov (Enhet, 2013) på agendan kan också resultera i ett särskilt oseriöst intryck liksom att en del av förespråkarna pratar om modeller där man skulle få mellan 10 000-15 000 kr i månaden, även med jobb (ETC 170303).

I Bild 1 här nedan visas en karta över världens pilotprogram för *Universal basic income* [UBI]. Grön visar länder med lyckade pilotförsök, ljus gula är lyckade försök men där det inte kallats just basinkomst utan något likvärdigt. Mörkare gul visar pågående pilotförsök, orange visar planerade försök och röd visar på områden med hög potential för pilotprogram (Futurism 2017).

Bild 1: UBI pilotprogram runt om i världen.

Även denna grafiska redogörelse visar på att Sverige är ett av länderna som fortfarande har lång väg kvar innan vi kan närma oss basinkomst som alternativ. Vi räknas inte heller in bland de länder som har hög potential för ett eventuellt pilotprogram. Utöver denna grafik har nu även Labourpartiet i Storbritannien beslutat att utreda möjligheten för UBI, d.v.s. en universell basinkomst. Det är även beslutat att Guy Standing kommer ha en nyckelroll i den utredningsgruppen (Cowburn, 2017).

Slutligen bör nämnas, utifrån ett globalt perspektiv, att det arbetsamhälle som vi i Sverige byggt upp samtidigt också är det system som i dagsläget skulle kräva hela 4,2 jordklot om alla skulle leva på samma sätt som vi gör i Sverige. Denna siffra ökar för varje år, trots att vi är

medvetna om problemet så tycks vi lida vi av en uppenbar oförmåga eller ovilja att faktiskt göra något åt det (WWF, 2017).

3.3 Rådande diskussionsklimat

I Sverige finns en tydlig konflikt i frågan om basinkomst, och förespråkare och motståndare når inte riktigt varandra i den aktuella debatten. Förespråkarna för basinkomst anser att det motstånd som finns mot basinkomst är utan grund. Lasse Ekstrand förklarar detta med att frågan är normativ, vi lever fortfarande i en föreställning att lönearbetet i sig är nyckeln till framgång. Han poängterar samtidigt att frågan förstås också ideologisk där gapet mellan vänster-höger verkar svår att överbrygga. Möjligen skulle tillämpningen av begrepp som ”negativ inkomstskatt” istället för basinkomst kunna överbrygga en sådan klyfta i debatten. Men de stora förlorarna vid en reform är enligt Ekstrand politikerna samt de som arbetar för att upprätthålla det byråkratiska kontrollsystemet (Ekstrand & Borg 2013:88).

3.3.1 Nackdelar och motstånd

En av de mest uppenbara invändningarna mot basinkomst är att modellen är orättvis. Det uppfattas ofta orättvist att människor som är fullt friska och arbetsföra ska kunna välja att inte arbeta, och ändå få en garanterad inkomst. Något som dessutom skulle finansieras med hjälp av skatteintäkterna från dem som arbetar (Janson 2003:87). Huruvida viljan att arbeta eller inte arbeta ska vara avgörande för fördelningen av en basinkomst grundar sig i själva verket just i normativa principer, eller som Janson kallar det ”reciprocitetsprincipen”. Det vill säga, en av de grundläggande sociala principer på vilken andra normer i sin tur bygger på (Ibid:89-90).

På SVT2 hade en ny serie premiär den 15 januari, serien heter ”Idévärden” och är vad som kallas en ”tänkande talkshow” med Eric Schöldt som programledare. Första avsnittet handlade om att ”arbetssamhället gör oss till slavar” med Roland Paulsen som medverkande där han diskuterade sådant som tomt arbete och meningslösa jobb (Idévärlden 2017). Detta visar på en viktig utveckling, att sådana frågor får allt mer medialt utrymme. Paulsens teorier möter förstas motstånd och de två opponenterna i avsnittet, Åsa Linderborg och Eva Uddén Sonnegård, ger en helt annan bild där de menar att tillväxt och lönearbete är helt nödvändigt både för att vi i Sverige ska få det bättre men också för att andra länder runt omkring oss ska få det bättre. En vanlig invändning mot teorin om basinkomst och kortare arbetstider är alltså att man tänker sig att produktionen därigenom kommer att minska, vilket i sin tur minskar tillväxten och som i sin tur då minskar såväl vår egen välfärd som andra länders välfärd.

Paulsen och många andra som driver denna tes menar dock att vi behöver hitta en annan modell där vi kan bygga en välfärd för alla som inte nödvändigtvis bygger på att vi måste överutnyttja jordens resurser för att den eskalerande tillväxten ska kunna fortgå och inte heller där tillväxten går till kapitalavkastning vilket är fallet idag. Han menar att det är hög grad är den ökade kapitalavkastningen som orsakar de skenande klyftorna samt att den rikaste procenten av befolkningen blir allt rikare. Han talar mycket om behovet av en annan fördelningspolitik och menar att basinkomst kan vara en del av en sådan fördelningspolitik.

Något som dock också blev tydligt i programmet är att människor med ordet ”arbete” kan mena olika saker, och debatten blev stundvis en aning förvirrande på grund av detta. Ibland åsyftas alla former av arbete, även det oavlönade arbetet, medan det ibland endast innefattar lönearbetet. Giddens (2007:549) tydliggör detta när han förklarar att det finns andra typer av arbete än det betalda lönearbetet, även det ideella arbetet är ju arbete som trots allt utförs. Även om det inte är betalt arbete. Detsamma gäller andra typer av obetalt arbete, som att byta tjänster med varandra eller ta hand om barn och hushåll. Detta kallar Giddens för den ”informella ekonomin”, något som ändå innefattar en stor del av den totala mängden arbete som utförs (Ibid.). Det är förstås viktigt att tydliggöra även i debatten om basinkomst vad man inkluderar i ett sådant begrepp som ”arbete” för att minska risken för missförstånd.

Den sociala betydelsen av arbete får dock inte glömmas bort, förutom själva lönen som behövs för att människor ska kunna uppfylla sina behov, förklarar Giddens (2007:573) ytterligare några viktiga egenskaper i arbetet. Han nämner sådant som aktivitetsnivå, variation, tidsmässig struktur, sociala kontakter och personlig identitet. Detta är egenskaper som människor vanligtvis får genom lönearbetet, och därför samtidigt något som kan förklara hur arbetslöshet så totalt kan undergräva människors syn på sitt eget värde (Ibid:575).

Johan Alfonsson är doktorand i Sociologi och arbetsvetenskap och ställer sig kritisk till hur Paulsen debatterade det arbetskritiska förhållningssättet i "idévärlden". Han menar i en debattartikel i Dagens Arena (Alfonsson 2017) att det inte bidrar till att lösa några problem genom att framställa lönearbetet som meningslöst. Det är inte arbetet i sig som utgör ett hot mot friheten enligt honom, utan själva organiseringen av arbetet. Han poängterar också att fritid och arbetstid inte behöver ses som motsatspar, något som ofta ses i den arbetskritiska debatten. Han påminner om att mycket av det arbete vi gör sker ju också på vår fritid och då helt frivilligt. Han nämner sådant som att snickra och måla, men även sådant som hushållsarbete eller att ta hand om barn och gamla, laga mat eller baka, reparera saker o.s.v. är arbete som görs under fritiden men som då görs av fri vilja och inte för att man måste för att

få lön. Det kan till och med röra sig om exakt samma arbetsuppgifter på fritiden som inom lönearbetet.

Att basinkomst nu ändå diskuteras frekvent i media och i politiska sammanhang är enligt många av förespråkarna ett gott tecken, även om motståndet är mycket stort just här i Sverige. Anledningen till detta motstånd kan mycket väl bero på de vältaliga politiker vi haft under de senaste 10-20 åren som på ett trovärdigt sätt fört fram den nya modellen av arbetslinjen vi ser idag. I denna utveckling finns Eva Uddén Sonnegård med i hög grad då hon varit delaktig i att utveckla de nya arbetspolitiska lagarna som direkt styrt såväl arbetsförmedlingens och arbetslöshetsförsäkringarnas som försäkringskassans och sjukförsäkringarnas utveckling. Hon har av massmedia kallats "hjärnan bakom den nya a-kassan" och har varit en av de viktigaste pusselbitarna för utformningen av den reform som genomfördes under alliansens regeringstid tillsammans med Fredrik Reinfeldt och Anders Borg (ex DN 070622). Denna nya arbetslinje har ju i allra högsta grad även helt anammats av politikerna på vänsterkanten och den idag rödgröna regeringen fortsätter alltså därmed också att driva arbetslinjen i den anda som Sonnegård, Reinfeldt och Borg ursprungligen lade grunden för. Därmed är motståndet till basinkomst och minskad arbetstid helt oberoende av vänster- och högerskalan inom den politiska orienteringen, något som också blir tydligt i avsnittet av idévärlden.

3.3.2 Reaktioner i Finland

I Finland har även de fackliga organisationerna visat sig öppet negativa, och menar bland annat att systemet riskerar att bli alldeles för dyrt i en tid då skulderna redan är väldigt höga samt att det riskerar att passivisera människor (Arbetsvärlden 160128). FCC som är Finlands största fackorganisation har också framfört mycket hård kritik mot basinkomst, de menar att försöket uppmuntrar till arbetslöshet (Arbetet 170227). Den finska motsvarigheten till försäkringskassan har fört fram ytterligare kritik, de menar att om ersättningen blir för hög så riskerar det att bli ett hot mot tusentals statligt anställda. D.v.s. de som idag arbetar med den typen av förmåner som försäkringskassan i nuläget tillhandahåller riskerar att bli utan arbete eftersom basinkomsten helt skulle ersätta alla sådana utbetalningar (Publikt 160209). Detta ser de arbetskritiska som en av de stora vinsterna med basinkomst, att vi med fördel kan frigöra tid till annat om samhällsutvecklingen nu möjliggör detta på olika sätt. De som driver arbetslinjen tolkar istället en ökad arbetslöshet som ett hot mot välfärden eftersom den ekonomiska tillväxtspiralen ofta ses som nödvändig för att upprätthålla en fungerande välfärdsstat, vilken är direkt kopplad till förvärvsarbete men också till vår konsumtion.

3.3.3 Socioekonomiska risker

Vi har under lång tid byggt upp det välfärdssamhälle vi nu vant oss med och det är både logiskt och naturligt att vi är rädda om det vi byggt upp. Exempelvis är de allra flesta former av ekonomiska stöd, bidrag och försäkringar vi har idag fortfarande inkomstrelaterade, en övergång till basinkomst skulle innebära att kopplingen mellan inkomst och bidrag upphör vilket kan få konsekvenser som förespråkarna inte nödvändigtvis är beredda på. Det kan exempelvis leda till att ökningen av privatförsäkringar eskalerar ytterligare (något som redan idag ökat sedan alliansregeringen införde en rad förändringar i de offentliga trygghetssystemen). Tidigare erfarenheter har visat på en högre grad av fattigdom och större ojämlikheter i samhällen där man kombinerat grundtrygghet med privata försäkringssystem (Korpi och Palme, 1998:38). Med en generaliserad grundtrygghet som leder till att allt fler vänder sig till privata försäkringsalternativ riskerar vi således att få de rakt motsatta effekterna än de som önskas.

Ytterligare en påtalad nackdel med basinkomst är risken att lönerna sänks, det finns de som menar att arbetsgivare aktivt kommer sänka lönerna och att ingångslönerna kommer pressas nedåt eftersom de anställda ändå har sin trygghet säkrad genom basinkomsten (DN 161213). I en underlagsrapport som gjordes på uppdrag av regeringen förra året kommer Klas Eklund och analysgruppen ”Arbetet i framtiden” fram till att effekterna av basinkomst helt är beroende av nivån, en hög nivå kan ersätta andra bidrag etc. men blir kostsamt och kan tänkas påverka viljan att förvärvsarbeta negativt. En låg nivå är billigare och kan enligt deras analys istället stimulera till mer arbete om den konstrueras så att basinkomsten trappas av mot lönen från förvärvsarbetet (Eklund, 2016:15). Basinkomst ses dock inte som ett rimligt alternativ i svensk politik i dagsläget, däremot menar man att förkortad arbetstid kan vara motiverat, och då i synnerhet inom yrken med hög arbetsbelastning och höga sjukskrivningstal (Ibid:24).

3.3.4 6-timmars arbetsdag, ett steg på vägen

När det gäller förslag kring villkorlig basinkomst som en inledningsfas fram tills automatiseringen är total så nämns bland annat förkortad arbetstid i form av 6-timmars arbetsdag som exempel. Redan idag har det på ett antal ställen runt om i Sverige startat olika försök med 6-timmars arbetsdag. Detta innebär i praktiken att man fortfarande får full helhetslön utifrån en 40-timmarsvecka även fast man arbetar mindre än så. Dock är det i nuläget på många håll arbetsgivaren som själv betalar ut överskottet av lönen vilket inte helt oväntat ofta anses som alltför dyrt. Fördelarna man sett är dock friskare anställda och att de samhällsekonomiska vinsterna är tillräckligt stora för att fler ska följa efter. Sundsvall är en av

städerna där detta testas, och ambitionen är att den förkortade arbetstiden med bibehållen lön ska bli en permanent lösning (Akademikern.se 170112, Eklund 2016).

3.3.5 Är det genomförbart?

Simon Birnbaum anser att vi behöver ompröva frågan om basinkomst på allvar utifrån senare års internationella forskning, men han medger att förslag om basinkomst ofta har förlöjligats och tolkats som något verklighetsfrämmande och ”stolligt” i den svenska debatten. Han redogör för flera olika basinkomst-modeller och argumenterar för att diskussionen om basinkomst internationellt sett har blivit en inspirationskälla och ett verkligt alternativ för framtidens välfärd trots att basinkomst tidigare avfärdats fullkomligt i den svenska politiken (Birnbaum, 2013). Han menar också att gamla värderingar stått i vägen för debatten om basinkomst i Sverige och påpekar vikten av att se till faktisk forskning och till de pilotförsök etc. som görs runt om i världen, snarare än tidigare övertygelser om dess orättvisa och arbetsfientlighet (Ibid:17,19). Janson ansåg redan 2003 att införandet av basinkomst i den svenska välfärdsstaten är såväl empiriskt möjlig som normativt möjlig (Janson 2003:133). Detta utifrån de efterforskningar och det kunskapsläget som fanns då, och mycket har trots allt skett sedan dess. Såväl regeringsskiften som en mer utvecklad kritik mot både arbetslinjen och de hårdare tag som den moderna arbetsmarknadspolitiken har fört med sig.

Under almedalsveckan förra året uppmärksammades basinkomst och bland annat beskrevs tre olika varianter för finansiering som man menar är fullt genomförbara. Här togs även olika begrepp och benämningar upp liksom allmän information och olika aspekter av basinkomst. Några av de medverkande var Karin Jansson och Niclas Malmberg från Miljöpartiet, Christian Engström från Piratpartiet och Lena Stark från basinkomstpartiet. De har alla varit mycket drivande i sina respektive partier för införandet av basinkomst (Almedalsveckans program 2016, Tidningen syre 2016). Även i år diskuterades basinkomst på Almedalsveckan, med rubriken ”Fyra nyanser av basinkomst” presenterades fyra förslag från skilda politiska utgångspunkter. Bland annat Lennart Fernström var med, Chefredaktör för tidningen Syre. Benita Eklund, som är skribent på tidningen, förklarar att basinkomst för Fernström handlar om att omfördela resurser för att skapa frihet och trygghet för de som har det sämst (Eklund 2017). Fernström bidrog också med nya förslag på hur ekonomin skulle kunna se ut med en basinkomst i Sverige. Han har i sitt räkneexempel utgått ifrån en summa på 13 000 kr för alla som är mellan 20 – 65 år och menar att det kan ge ett *överskott* på 55 miljarder. Detta är möjligt enligt honom eftersom vi då slår ihop och ”rensar” i skatte- och trygghetssystemen (Fernström 2017). Värt att notera är dock att Fernström saknar adekvat utbildning, men någon

kritik för sina uträkningar har han ännu inte fått. Däremot har Fernström tidigare fått kritik, då för en debattartikel i svenska dagbladet. Joacim Olsson, tidigare VD på Skattebetalarnas förening, skrev då en replik där han framförde kritik mot modellen som sådan på grund av att människor kommer att lönearbeta mindre. Olsson menar att Sverige är ett rikt land just för att de flesta arbetar (Olsson 2013).

4. Diskussion och slutsatser

Syftet med denna studie var att belysa diskussionen om basinkomst som ett möjligt alternativ i det svenska välfärdsystemet, mer specifikt har jag försökt analysera svenska utvecklingstendenser, aktuellt kunskapsläge samt för Sverige rådande diskussionsklimat. Detta utifrån att basinkomst blivit allt mer aktuellt ur ett internationellt perspektiv, och redan har införts, testats eller planerats på många håll runt om i världen inklusive vårt grannland Finland.

4.1 Pågående förändringsprocess

Frågeställningen jag har utgått ifrån handlar om hur diskussionen ser ut för basinkomst i Sverige. Ett sådant alternativ skulle kunna innebära en helt annan form av grundtrygghet för de allra fattigaste än den vi har idag, och mycket pekar på en nu pågående förändring i diskussionsklimatet. Även om debatten tidigare varit sval höjs nu röster från flera olika håll som pekar på moderna utvecklingstendenser så som ökad ohälsa, ökade stressrelaterade problem, ökad arbetslöshet, ökad automatisering, ökade klimatproblem o.s.v. och menar att sådana faktorer kan ses som möjliga drivkrafter för basinkomst.

Motståndet till idén om basinkomst bottnar i såväl den alltför ofta visionära framtoningen som i att det faktiskt uppmärksammas allt mer och då med fler realistiska idéer, med motargument som handlar om att modellen ökar inaktiviteten hos människor och att alltför få kommer vilja lönearbeta. Att vi samtidigt har ett antal drivande forskare, skribenter och experter inom olika områden som gång på gång försöker uppmärksamma frågan tolkar jag som en del av den förändringsprocess som Sverige befinner sig i precis som det motstånd och de motargument som då uppstår, argument som i allra högsta grad också behöver tas på allvar.

Även om Sverige enligt den litteraturgranskning och analys jag gjort inte kommer att införa basinkomst inom den närmsta framtiden tolkas ändå den öppna kritiska debatten som ett steg i den riktningen, men där snarare andra alternativ kan komma att bli aktuella i praktiken. I jämförelse med att helt tystas ned så framförs nu både argumentationer för basinkomst av olika slag och även mycket kritik och argument emot idén.

4.2 Modellens svagheter

Något som framkommit i mitt arbete är att vad som tolkas som ”arbete” har visat sig vara en komplex fråga som inte alltid har ett helt tydligt svar. För somliga är det underförstått att man med ”arbete” menar förvärvsarbete medan andra inkluderar även oavlönat arbete av alla de slag i begreppet. Det kan ibland uppstå förvirring och missförstånd på grund av sådana skillnader i hur begrepp tolkas och används, vilket i allra högsta grad blev tydligt i ”Idévärlden” som sändes i SVT2 där basinkomst diskuterades och där oklarheter uppstod kring vad de olika personerna menade med ordet ”arbete”. Även i detta fall tycktes en stor del av kritiken bygga på just missförstånd, vilket blir särskilt problematiskt i diskussioner kring basinkomst eftersom frågan kring huruvida modellen påverkar vår vilja eller vår möjlighet att arbeta tycks vara en av de viktigaste frågorna att besvara i den svenska debatten.

Modellens största problem är dock måhända den politiska skiljelinjen som gör sig extra tydlig i den aktuella samhällsdebatten. Motviljan mellan de båda blocken att hitta gemensamma lösningar och den ständiga kampen om att vrida och vända på ibland samma sorts politik för att locka än den ena och än den andra ”sidan” av väljarna riskerar att bli ett hinder i sig för att införa långsiktigt hållbara lösningar när det gäller nutidens och framtidens välfärd.

4.3 Med små steg

Trots denna bild av nuläget så visar samtidigt mina resultat att det redan nu finns dokumenterade alternativ för en gradvis förändring som även övervägs av regeringen. Genom förslag som exempelvis 6-timmars arbetsdag och altemneringsår sker en successiv förändring som med små steg leder oss bort ifrån den hårdaste varianten av arbetslinjen.

I nuläget ses dock generellt sådana lösningar ofta som alltför dyra, även om ett flertal verksamheter redan har bytt till 6-timmars arbetsdag. Men idén om lönearbetets nödvändighet upprätthålls fortfarande av samhället och försvårar än så länge att en sådan förändring kan ta fart på riktigt. Det krävs kanske att staten också ingriper på ett mer direkt sätt än vad som idag är fallet då detta helt överlåtits till den enskilda verksamheten. Om basinkomst sedan så småningom implementeras i socialtjänstlagen eller som ett försäkringstillägg i stil med *soft-tillägget* skulle det innebära en ökad möjlighet även för de allra fattigaste att uppleva en större trygghet, det skulle också minska risken för sådana missöden som när människor felaktigt nekas bistånd och stöd.

4.4 Slutsats och förslag till vidare studier

Jag har här försökt ge en tydligare bild av Sveriges förutsättningar för basinkomst genom att visa på utvecklingstendenser, kunskapsläge och aktuell debatt. Frågan är intressant så till vida att den inte längre helt ignoreras i Sverige, istället har basinkomst liksom andra liknande alternativ börjat uppmärksammas och diskuteras i Sverige varvid även en våg av kritik tagit fart. En slutsats jag dragit av detta är att Sverige just nu är mitt i en utvecklingsprocess, där vi allt mer börjat se oss om efter andra alternativ till arbetslinjen. Alternativ som må hända är bättre anpassade till vår faktiska situation och de behov vi har i dagsläget utifrån hur vårt moderna samhälle ser ut.

Eftersom Sverige med sin skandinaviska välfärdsmodell har en helt annan utgångspunkt än de länder som haft en mer liberal utveckling kan vi inte rakt av jämföra och generalisera de effekter som setts i andra länder vars system istället bygger på privata alternativ och har betydligt lägre skattenivåer i grunden än vad Sverige har. Fortsatta studier som jämför basinkomstens effekter i olika typer av välfärdssystem kan därför vara intressant och även av vikt för hur modellen fortsättningsvis bemöts i den svenska debatten.

Jag anser också att det finns behov av att tydligare undersöka de politiska ståndpunkterna, vad som faktiskt skiljer dem åt gällande modellen som sådan och vad som är gemensamt. Detta kan vara nödvändigt också för att slå hål på en del myter och fördomar som lever kvar om basinkomst. Vi behöver också kontinuerligt följa upp effekterna av ”de små stegen”, sådant som förkortad arbetstid och alterneringsår, för att utreda om detta kan vara en del av en långsiktigt hållbar lösning för en fortsatt välfärd.

5. Referenser

- Akademikern (170112) *Fler kommuner testar kortare arbetstid*. Hämtad 170423
<http://akademikern.se/reportage/fler-kommuner-testar-kortare-arbetstid>
- Alfonsson, Johan (2017) *Doktorand: Roland Paulsens arbetskritik missar poängen*. 170421.
Dagens arena. <http://www.dagensarena.se/opinion/doktorand-roland-paulsens-arbetskritik-missar-poangen/>
- Almedalsveckans program (2016) *Är basinkomst genomförbart? Tre modeller av basinkomst*.
<http://www.almedalsveckan.info/>
- Arbetet (170227) *Fler länder inför medborgarlön*. Hämtad: 170515
<http://arbetet.se/global/2017/02/27/fler-lander-infor-medborgarlön/>
- Arbetsmarknadsdepartementet (2017) *Regeringens etableringspaket*. Ansvarigt statsråd Ylva Johansson. Regeringskansliet.
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-etableringspaket/>
- Arbetsmiljöverket (2011) *Rapport 2011:11. Kunskapsöversikt. Hälsokonsekvenser av arbetslöshet, personalneddragningar och arbetsbelastning relaterade till ekonomisk nedgång*. Institutionen för folkhälsovetenskap, Karolinska Institutet.
- Arbetsvärlden (160128) *Fack och arbetsgivare i Finland skeptiska till försök med basinkomst*. Hämtad: 170515 <https://www.arbetsvarlden.se/fack-och-arbetsgivare-i-finland-skeptiska-till-forsok-med-basinkomst/>
- Beck, Simon & Pulkki-Brännström, Anni-Maria & Miguel San Sebastián (2015) *Basic income – healthy outcome? Effects on health of an Indian basic income pilot project: a cluster randomised trial*. Journal Of Development Effectiveness Vol. 7 , Iss. 1
<http://dx.doi.org/10.1080/19439342.2014.974200>
- Birnbaum, Simon (2008) *Arbete, frihet och den generella välfärdsstaten*. Tvärsnitt 2008(3).
- Birnbaum, Simon (2013) *Basinkomst - ett instrument för rättvisa och hållbarhet?*.
Ekonomisk Debatt, 41(6): 17-27
<http://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/41-6-sb.pdf>
- Birnbaum, Simon (2017) *Simon Birnbaum*. Statsvetenskapliga institutionen.
<http://www.statsvet.su.se/forskning/v%C3%A5ra-forskare/simon-birnbaum/simon-birnbaum-1.119838>

- Borg, Kristian (red) (2013) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Cowburn, Ashley (2017) *Labour sets up 'working group' to investigate universal basic income, John McDonnell reveals*. Independent. Hämtad: 170308.
<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/labour-sets-up-working-group-to-investigate-radical-idea-of-basic-income-john-mcdonnell-reveals-a7563566.html>
- Dir. 2017:56 *Trygghet och utveckling i anställningen vad gäller arbetstid och ledighet*. Arbetsmarknadsdepartementet.
- DN (161213) *Finland testar statlig medborgarlön*. Hämtad 170516.
<http://www.dn.se/ekonomi/finland-testar-statlig-medborgarlön/>
- Ekholm, David (2015) *Välfärden, medborgaren och marknaden*. Vy, 2015. 1, pp.54-59.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:970619/FULLTEXT02>
- Eklund, Benita (2017) *Fyra nyanser av basinkomst*. Tidningen syre.
<https://tidningensyre.se/2017/nummer-179/fyra-nyanser-av-basinkomst/>
- Eklund, Klas (2016) *Lön utan arbete? Arbetstider och arbetets värde. Underlagsrapport till analysgruppen Arbetet i framtiden*. Uppdrag Framtid.
<http://www.regeringen.se/495528/contentassets/f572c052a02a47bc9e931c9c0099565a/klas-eklund-lon-utan-arbete-slutversion.pdf>
- Ekstrand, Lasse & Borg, Kristian (2013) ”Medborgarlön. Frigörelsen från arbetslinje, tvång och omyndigförklarande” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Enhet (2013) *Enhets partiprogram 2013*. Partiet Enhet.
- Enoksson, Harald (2015) *Slutar alla inte bara jobba då? Heterogena effekter av basinkomst på arbetsutbud utifrån inkomstnivå och bidragssystem*. Uppsala Universitet.
<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:823320/FULLTEXT01.pdf>
- ETC (170303) *Det våras för basinkomst – men inte i Sverige*.
<http://www.etc.se/ekonomi/det-varas-basinkomst-men-inte-i-sverige>
- Fernström, Lennart (2017) *Slå ihop och rensa i skatte- och trygghetssystemen*. Tidningen Syre. <https://tidningensyre.se/2017/nummer-177-178/sla-ihop-och-rensa-skatte-och-trygghetssystemen/>

- Fleischer, Rasmus & Borg, Kristian (2013) ”Vad är det som kritiseras i arbetskritiken?” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Fransson, Anna & Sundén, Annika (2005) *Vad är arbetslinjen? Samtal om socialförsäkring Nr 4*. Socialförsäkringsutredningen. Stockholm.
- Futurism (2017) Universal basic income pilot programs around the world. Hämtad: 170307 <https://futurism.com/images/universal-basic-income-ubi-pilot-programs-around-the-world/>
- Försäkringskassan (2017) *Psykiatriska diagnoser, Korta analyser 2017:1*. Försäkringskassan: Avdelningen för analys och prognos. <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/d57be02c-46dc-4079-b68d-760739441f11/korta-analyser-2017-1.pdf?MOD=AJPERES&CVID>
- Giddens, Anthony (1996) *Modernitetens följder*. Studentlitteratur.
- Giddens, Anthony (2007) *Sociologi*. Studentlitteratur.
- Graeber, David & Borg, Kristian (2013) ”Nonsensjobb” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Hultén, Eva-Lotta & Borg, Kristian (2013) ”Friår, Fritid, Frihet” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Idévärlden (2017) Säsong 1 avsnitt 1 ”Arbetsamhället gör oss till slavar”. Sveriges television AB. <http://www.svtplay.se/video/11933730/idevarlden/idevarlden-sasong-1-avsnitt-1?info=visa>
- Janlert, Urban (2012) *Arbetslöshet och hälsa - en kunskapsöversikt*. Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö. Malmö Stad. http://malmo.se/download/18.6e1be7ef13514d6cfcc800036206/UrbanJanlert_underlag.pdf
- Janson, Per (2003) *Den huvudlösa idén. Medborgarlön, välfärdspolitik och en blockerad debatt*. Arkiv förlag.
- Konjunkturinstitutet (2016) *Lönebildningsrapporten*. KI. Hämtad från: <http://www.konj.se/download/18.360fe5aa1578a976a7c4beda/1480502789837/Lonebildningsrapporten-2016.pdf>
- Korpi, Walter & Palme, Joakim (1998) *The Paradox of Redistribution and Strategies of Equality: Welfare State Institutions, Inequality and Poverty in the Western Countries*. http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/Korpi_Walter_and_Joakim_Palme_The_Paradox_of_Re

[distribution and Strategies of Equality Welfare State Institutions Inequality and Poverty in Western Countries.pdf](#)

LO (2014) *Alliansen och den svenska modellen. Åtta långa år med alliansen.*

Landsorganisationen. Sverige.

Motion 2015/16:2800 (2015) *Basinkomst.* Hämtad från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/basinkomst_H3022800

Motion 2014/15:2526 (2014) *Utredning om garanterad basinkomst.* Hämtad från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/utredning-om-garanterad-inkomst_H2022526

Motion 2013/14:Sf388 (2013) *Basinkomst.* Hämtad från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/basinkomst_H102Sf388

Nilsson, Carina (2009) *Utanförskap – För vilka och varför? Om arbetslinjen i praktiken för sjuka och arbetsskadade.* Stockholm: Hjalmarson & Högberg.

Olofsson, Jonas & Agell, Jonas (2005) *Den tredje arbetslinjen: bortom den svenska modellen och marknadsliberalismen.* Agora Förlag.

Olsson, Joacim (2013) *Sverige är rikt för att de flesta jobbar.* Svenska dagbladet 130531.

<https://www.svd.se/sverige-ar-rikt-for-att-de-flesta-jobbar>

Paulsen, Roland (2010a) *Arbetsamhället: Hur arbetet överlevde teknologin.* Gleerups.

Paulsen, Roland (2010b) *André Gorz arbetslinjens svurna fiende.* Svenska dagbladet 100813.

<https://www.svd.se/andre-gorz-arbetslinjens-svurna-fiende/om/kultur:under-strecket>

Paulsen, Roland (2015) *Vi bara lyder – En berättelse om arbetsförmedlingen.* Atlas.

Piratpartiet (2013) *Piratpartiets partiprogram 2013.* Piratpartiet.

Piippola, Saira (2010) *Arbetslinjen – social trygghet eller risk?* Socialvetenskaplig tidskrift 17 (3-4):255-269.

Publikt (160209) *Finsk tvekan inför försök med medborgarlön.* Hämtad 170516.

<http://www.publikt.se/artikel/finsk-tvekan-infor-forsok-med-medborgarlön-18531>

Quartz Media (2017) *Canada is betting on a universal basic income to help cities gutted by manufacturing job loss.* Hämtad: 170220.

<http://qz.com/914247/canada-is-betting-on-a-universal-basic-income-to-help-cities-gutted-by-manufacturing-job-loss>

- Sassen, Saskia (2012) *Cities in a world economy*. Förlag: Sage.
- Socialtjänstlag (2001:453) SFS 2017:613. Stockholm. Socialdepartementet.
- SOU (2016) Kommissionen för jämlik hälsa S 2015:02. *Ekonomiskt bistånd: försörjningsvillkor och marginalisering – ett hinder för jämlik hälsa?* Stockholm.
- Spross, Linn & Borg, Kristian (2013) ”Workers of all countries, call it a day! Arbetstidsförkortning och arbetskritik” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Statistiska centralbyrån (2016) *Arbetskraftsundersökningarna. AKU dec-16*.
<http://www.scb.se/AM0401>
- Statistiska centralbyrån (2017) *Antalet helårsekvivalenter 1990–2016*.
<http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/hushallens-ekonomi/amnesovergripande-statistik/hushallens-ekonomi-allman-statistik/pong/tabell-och-diagram/helarsekvivalenter/antalet-helarsekvivalenter-1990-2016/>
- Tidningen syre (2016) *Syretältet i Almedalen 2016*.
<http://tidningensyre.se/almedalen/>
- Von Schantz, Miriam & Borg, Kristian (2013) ”Requiem för utanförskapet, att tänka det mänskliga bortom lönearbetet.” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Världskoll (2011) *Bolsa Familia hjälper mängder med familjer i Brasilien*. Svenska FN-förbundet. <http://varldskoll.se/bolsa-familia-hjalper-mangder-med-familjer-i-brasilien/1122/>
- Weman, Jon & Borg, Kristian (2013) ”Arbetslös – Sveriges viktigaste jobb” i Borg (red) *After work : farväl till arbetslinjen*. Stockholm: Verbal.
- Westberg, Henrik (2016) *Basinkomst – en modell för Sverige? En litteraturstudie om vilka resultat som hittills framkommit i de experiment med basinkomst som gjorts runtom i världen, och om ett sådant transfereringssystem skulle kunna passa ”den svenska modellen”*. Stockholms Universitet.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1034431/FULLTEXT01.pdf>
- WWF (2017) *Living Planet Report 2016 - så mår planeten jorden*. Hämtad 170308.
<http://www.wwf.se/wwfs-arbete/ekologiska-fotavtryck/living-planet-report/1672817-tva-tredjedelar-av-planetens-ryggradsdjur-riskerar-att-forsvinna-till-2020>